

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 25 czerwca 2026 r.

Pozycja 46

POSTANOWIENIE z dnia 13 stycznia 2026 r. Sygn. akt Ts 136/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Jakub Stelina – przewodniczący
Jarosław Wyrembak – sprawozdawca
Justyn Piskorski,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 27 listopada 2020 r. o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej J.C.,

p o s t a n a w i a:

uwzględnić zażalenie i nadać dalszy bieg skardze konstytucyjnej.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 4 września 2019 r. (data nadania) J.C. (dalej: skarżący), reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu, wystąpił o zbadanie zgodności:

1) art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. Nr 179, poz. 1843, ze zm.; dalej: ustawa o skardze) w związku z art. 394 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.) z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 w związku z art. 30 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

2) art. 102 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 300, ze zm.; dalej: ustawa o kosztach) w związku z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze z art. 32 w związku z art. 45 ust. 1 w związku z art. 67 ust. 2 w związku z art. 30 w związku z art. 2 Konstytucji;

3) art. 117 § 1 i § 2 k.p.c. w związku z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze z art. 32 w związku z art. 45 ust. 1 w związku z art. 67 ust. 2 w związku z art. 30 w związku z art. 2 Konstytucji.

Wskazał następnie, że wnosi o orzeczenie, że „zaskarżony przepis art. 8 ust. 2 ustawy o skardze w zw. z art. 394 § 1 k.p.c. jest niezgodny z art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 w zw. z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 30 w zw. z art. 2 Konstytucji, w zakresie w jakim przepis uniemożliwia Skarżącemu w ramach postępowania określonego w ustawie o skardze złożenie środka zaskarżenia na postanowienie o oddaleniu wniosku o zwolnienie z kosztów postępowania oraz ustanowienie pełnomocnika z urzędu oraz uniemożliwia poznanie motywów uzasadniających wydanie orzeczenia (...) zaskarżony przepis art. 102 ustawy o kosztach w zw. z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze jest niezgodny z art. 32 w zw. z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 67 ust. 2 w zw. z art. 30 w zw. z art. 2 Konstytucji, w zakresie w jakim przepis nie zwalnia Skarżącego obligatoryjnie z kosztów postępowania określonego w ustawie o skardze w sytuacji, gdy Skarżący nie ma jakiegokolwiek majątku (...) zaskarżony przepis art. 117 § 1 i § 2 k.p.c. w zw. z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze jest niezgodny z art. 32 w zw. z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 67 ust. 2 w zw. z art. 30 w zw. z art. 2 Konstytucji, w zakresie w jakim przepis nie ustanawia dla Skarżącego obligatoryjnie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu określonym w ustawie o skardze w sytuacji, gdy Skarżący nie ma jakiegokolwiek majątku” (s. 2 skargi).

W uzasadnieniu skargi konstytucyjnej skarżący podał, że postanowieniem z 28 czerwca 2018 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w G. XVI Wydział Cywilny Odwoławczy oddalił złożony przez niego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych oraz wnioski o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Na powyższe postanowienie wniósł zażalenie, które Sąd Okręgowy w G. XVI Wydział Cywilny Odwoławczy postanowieniem z 10 września 2018 r. (sygn. akt [...]) odrzucił jako niedopuszczalne oraz odrzucił skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu sądowym prowadzonym przed Sądem Rejonowym w W. (sygn. akt [...]). Zdaniem skarżącego „[s]koro zatem zgodnie z treścią art. 8 ust. 2 ustawy o skardze stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu zażaleniowym, to skarżącemu winno przysługiwać prawo do zaskarżenia postanowienia Sądu Okręgowego w G. z dnia 28 czerwca 2018 roku w drodze zażalenia. (...) Skoro bowiem wskazane postanowienie było postanowieniem kończącym sprawę, skarżący winien mieć prawo do jego zaskarżenia w myśl art. 394 § 1 k.p.c., a nadto poznać motyw jego podjęcia” (s. 7 skargi). Skarżący wskazał, że z treści art. 102 ustawy o kosztach wynika, że „osoba fizyczna co prawda może domagać się zwolnienia z kosztów składając m.in. stosowne oświadczenie, ale przepis ten nie przewiduje obligatoryjnego zwolnienia z tychże kosztów w przypadku jednoznacznego wykazania przez – w tym wypadku skarżącego, że nie jest on w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego sobie i rodziny” (s. 9 skargi). Uznał, że „[z]askarżony przepis art. 117 § 1 i 2 k.p.c. winien być odczytywany w bezpośredniej korelacji do art. 102 ustawy o kosztach, co implikuje także samo jego brzmienie. Podobnie jak przy kwestii zwolnienia z kosztów sądowych także i w tym przypadku strona, która wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów sądowych bez uszczerbku utrzymania koniecznego sobie i rodziny winna obligatoryjnie (...) otrzymać pomoc pełnomocnika w osobie adwokata lub radcy prawnego wyznaczonego z urzędu” (s. 11 skargi).

2. Postanowieniem z 27 listopada 2020 r. Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

W uzasadnieniu postanowienia Trybunał uznał, że skarżący nieprawidłowo określił przedmiot kontroli, wskazując na art. 8 ust. 2 ustawy o skardze w związku z art. 394 § 1 k.p.c., który nie miał zastosowania w sprawie. Odnośnie do uzasadnienia zarzutu niekonstytucyjności art. 102 ustawy o kosztach oraz art. 117 § 1 i 2 k.p.c. Trybunał stwierdził, że został on skierowany w istocie przeciwko zachodzącemu w obowiązującym stanie prawnym zaniechaniu prawodawczemu, które polega na tym, że prawodawca pozostawia w całości określone zagadnienie poza uregulowaniem prawnym. W kompetencjach Trybunału Konstytucyjnego – zgodnie z jego linią orzecniczą – nie leży orzekanie o zaniechaniu prawodawczym, gdyż

w ramach jego konstytucyjnie określonej kognicji mieszczą się jedynie istniejące akty normatywne.

3. Pismem z 16 grudnia 2020 r. (data nadania) skarżący złożył zażalenie na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 27 listopada 2020 r., zaskarżając je w całości. Wniósł o uchylenie zaskarżonego rozstrzygnięcia w całości i rozpoznanie merytoryczne skargi konstytucyjnej.

W uzasadnieniu zażalenia skarżący wskazał, że nie można zgodzić się ze stwierdzeniem Trybunału Konstytucyjnego, że zarzut skargi dotyczy zaniechania prawodawczego. W ocenie skarżącego „przedstawione zostały unormowania prawne, których zakres obowiązywania, uniemożliwia Skarżącemu dochodzenie jego praw, co odzwierciedla naruszenie jego praw konstytucyjnych (...) [J]eżeli (tak jak przedmiotowym przypadku) sformułowanie danego przepisu, z którego można wyinterpretować daną normę prawną narusza prawa Skarżącego, to nie można uznać o istnieniu sytuacji zaniechania prawodawczego. (...) Skarżący w skardze konstytucyjnej w sposób wyczerpujący przedstawił naruszone jego prawo do sądu, a także prawo do rzetelnego i jawnego rozpoznania spraw przed sądem oraz prawo do dwuinstancyjnego rozpoznania sprawy poprzez uniemożliwienie Skarżącemu, w ramach postępowania określonego w ustawie z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (...), złożenie środka zaskarżenia na postanowienie o oddaleniu wniosku o zwolnienie z kosztów postępowania oraz ustanowienie pełnomocnika z urzędu oraz uniemożliwienie poznania motywów uzasadniających wydanie orzeczenia. Takie uregulowanie przedmiotowego postępowania w sposób rażący narusza prawa Skarżącego i bezpośrednio wpływa na niemożliwość dochodzenia swoich praw przed sądem” (s. 3 i 4 zażalenia). Zdaniem skarżącego w przedmiotowej sprawie mamy do czynienia z pominięciem prawodawczym, „a nie jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny z zaniechaniem prawodawczym. Skarżący wykazał, iż na skutek istniejących przepisów nie miał prawa i możliwości skorzystania z uzasadnionego zwolnienia z kosztów sądowych, pomocy prawnej pełnomocnika z urzędu, a także złożenia środka zaskarżenia w określonej sytuacji” (s. 4 zażalenia).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 5 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393, dalej: u.o.t.p.TK), skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Trybunał, w składzie trzech sędziów, rozpatruje zażalenie na posiedzeniu niejawnym (art. 37 ust. 1 pkt 3 lit. c w związku z art. 61 ust. 5-8 u.o.t.p.TK).

Na etapie rozpoznania zażalenia Trybunał bada w szczególności, czy w wydanym postanowieniu prawidłowo stwierdził istnienie przesłanek odmowy nadania skardze dalszego biegu.

2. Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że argumenty podniesione w zażaleniu pozwalają na jego uwzględnienie.

3. Skarżący w złożonym zażaleniu, nie zgadzając się ze stwierdzeniem Trybunału Konstytucyjnego, że zarzut sformułowany w skardze konstytucyjnej dotyczy zaniechania prawodawczego w obowiązującym stanie prawnym, wskazał, że kwestionuje pominięcie, że prawodawcze. W uzasadnieniu zażalenia przedstawił argumenty potwierdzające, że przedmiotem

zarzutu niekonstytucyjności jest pominięcie prawodawcze w treści: art. 8 ust. 2 ustawy o skardze w związku z art. 394 § 1 k.p.c., który uniemożliwia w ramach postępowania określonego w ustawie o skardze złożenie środka zaskarżenia na postanowienie o oddaleniu wniosku o zwolnienie z kosztów postępowania oraz ustanowienie pełnomocnika z urzędu oraz uniemożliwia poznanie motywów uzasadniających wydanie orzeczenia, art. 102 ustawy o kosztach w związku z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze, który nie zwalnia skarżącego obligatoryjnie z kosztów postępowania określonego w ustawie o skardze w sytuacji, gdy skarżący nie ma jakiegokolwiek majątku, art. 117 § 1 i 2 k.p.c. w związku z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze, który nie ustanawia dla skarżącego obligatoryjnie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu określonym w ustawie o skardze w sytuacji, gdy skarżący nie ma jakiegokolwiek majątku.

Jak zasadnie wywiódł Trybunał Konstytucyjny „w przypadku aktu normatywnego wydanego i obowiązującego Trybunał ma kompetencję do oceny konstytucyjności takiego aktu również z tego punktu widzenia, czy w jego przepisach nie brakuje unormowań, bez których, ze względu na naturę objętej aktem regulacji, może budzić wątpliwości natury konstytucyjnej. Zarzut niekonstytucyjności może więc dotyczyć zarówno tego, co ustawodawca w danym akcie unormował, jak i tego, co w akcie pominął, choć powinien był unormować” (zob. postanowienie TK z 9 lipca 2014 r., sygn. Ts 177/13, OTK ZU nr II/B/2014, poz. 895). W orzecznictwie Trybunału przyjmuje się, że ocena przedmiotu zaskarżenia – zaniechanie czy pominięcie – powinna być dokonywana na późniejszym etapie postępowania (zob. postanowienie TK z 28 kwietnia 2020 r., sygn. Ts 80/17, OTK ZU B/2020, poz. 186).

Biorąc powyższe pod uwagę, Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 61 ust. 8 u.o.t.p.TK – uwzględnił zażalenie i nadał dalszy bieg skardze konstytucyjnej.